

Глющенко Інна, асистент кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти Житомирський державний університет імені Івана Франка
Тарасюк Євгенія, здобувачка вищої освіти Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З РАС

У сучасній медико-психологічній літературі аутизм розуміють як порушення, яке починає виявлятися в ранньому дитинстві й продовжується, здебільшого, все життя. Люди, які мають аутизм, неадекватно реагують на оточуючих, погано засвоюють навички, які необхідні для спілкування, схильні до ригідної поведінки та стереотипних дій [1].

Комуникативні проблеми у дітей з РАС виявляються складнішими, ніж у випадку мовленнєвих розладів. Розлади розвитку експресивного мовлення можуть виявлятися дуже різними, включаючи мутизм та багатий лексичний запас, але часто вони супроводжуються семантичними та прагматичними помилками (пов'язаними із значенням слів та використанням мовлення для спілкування). Особливо важливим є відмінне від норми використання мовлення для комунікації в аутизмі.

Діти з аутизмом часто мають значні труднощі в розумінні мовлення, особливо в побудові складних питань. Навіть ті, хто не використовує мовлення, не намагаються компенсувати це за допомогою жестів або міміки. Незалежно від рівня розвитку мовлення особи з аутизмом, характерним є неспроможність розпочати і підтримувати діалог, утримувати цікаву для обох сторін тему розмови та враховувати реакцію співбесідника. Також ехолалії є типовим явищем в мовленні при аутизмі.

Очевидно, що спектр порушень комунікації та мовлення при аутизмі дуже широкий, проте, у всякому разі, чи користується особа з аутизмом мовленням чи ні, найбільш характерними є порушення його соціального аспекту. Значущим є також той факт, що прагматична складова мовлення найбільш порушена порівняно з семантикою чи синтаксисом [3].

Розвиток комуникативно-мовленнєвих навичок – складний процес, що розпочинається ще у ранньому віці й впливає на становлення багатьох інших функцій дитини та є запорукою успішного засвоєння академічних знань пізніше.

Численні зарубіжні дослідження ідентифікували ранні відхилення комуникативного розвитку у дітей з РАС, що розподілилися в дві категорії:

1) здатність до розподілу уваги, що проявляється у труднощах координувати увагу між людьми та об'єктами;

2) здатність використовувати символи, що стосується труднощів вивчення загальноприйнятих символічних значень та впливає на засвоєння й використання жестів, мовлення та ігрових дій. [2]

Здатність до розподілу уваги починає розвиватися у дитини на перших місяцях життя під час активної взаємодії з найближчою людиною. В нормі

немовля природним шляхом опановує вміння зосереджувати увагу на соціальному партнері та на предметах навколо, переводити погляд від одного до іншого, навчається ділитися з близькими своїми емоціями та заражатися емоціями інших людей, розвиває навички прослідковування поглядом за об'єктом та спрямовування уваги на вказане дорослими предмет. Ці ранні навички роблять дитину активним учасником у соціальних взаємодіях та процесі навчання через наслідування.

Діти з аутизмом можуть мати значні труднощі у цих ранніх навичках розвитку, що може впливати на їх здатність до сприйняття мовлення та розвитку експресивного мовлення. Вони походять від таких функціональних дій, як намагання дотягнутися до чогось, схопити, відсторонитися та, пізніше, наслідування нової поведінки із загальноприйнятим значенням (наприклад, жести привітання й прощання, вказування).

Ранні жести та слова, які діти навчаються розуміти, мають конкретне, буквальне значення та не мають символічного спрямування. У другому році життя в нормі у дитини починає розвиватися здатність до символізації, яка включає в себе заміщення одного предмета іншим, що виконує ті ж функції. Це є важливим етапом у розвитку словникового запасу та символічної гри.

Узагальнюючи, на кінець першого року життя більшість дітей без порушень розвитку здатні координувати увагу між людьми та об'єктами, взаємодіяти соціально-емоційно, спілкуватися за допомогою жестів та звуків з загальноприйнятим значенням, наслідувати дорослих. Проте діти з аутизмом можуть мати значні відхилення в цих розвиткових навичках, що є характерним для цього спектру розладів.

Досліджуючи особливості комунікативної діяльності дітей з аутизмом, ми схиляємося до висновків, що:

- порушення розподілу уваги та використання символів на першому році життя дитини з аутизмом призводять до значних труднощів набуття комунікативно-мовленнєвих навичок;
- зазначені відхилення в розвиткові соціально-комунікативних навичок дітей з аутизмом є типовими і служать критеріями для діагностики аутизму в більш пізньому віці;
- дослідження особливостей комунікативного розвитку при РАС вкрай важливе, оскільки надає можливість краще зрозуміти природу порушень комунікації та приймати рішення щодо корекційного впливу.

Список використаної літератури:

1. Островська К., Химко М., Кудрявцева Ю. Особливості абілітації дітей з аутизмом та їх родин. Львів: Тріада плюс. 2007. 44 с.
2. Stone F. Autism – The eighth colour of the rainbow. Learn to speak autistic. London: Jessica Kingsley Publishers. 2004. 299p.
3. Turkington C., Anan R. The encyclopedia on autism spectrum disorders. 2007. www.factsonfile.com